

*Раскрыты теоретические основы и методологические подходы к формированию финансово экономического механизма обеспечения аграрных предприятий финансовыми ресурсами для работы в условиях смены государственных приоритетов поддержки отраслей, проанализирован эффект от внедрения существующих финансовых методов и инструментов в аграрном секторе экономики Украины, предложена конструкция финансового механизма на среднесрочную перспективу.*

**Финансовый механизм, финансовое обеспечение, принципы, финансовые методы, финансовые инструменты, сельскохозяйственные предприятия.**

*The theoretical framework and methodological approaches to the formation of financial and economic mechanism to ensure agricultural enterprises of financial resources to operate in changing government priorities support industries are covered, the effect of the implementation of the existing financial techniques and tools in the agricultural sector of Ukraine are analyzed, the construction of a financial mechanism for the medium term are proposed.*

**Financial mechanism, financial security, principles, financial practices, financial instruments, agricultural enterprises.**

УДК: 338.4

## **ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК БАЗИСУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ**

***Н. С. Танклевська, доктор економічних наук, професор  
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"***

*Визначено сутність поняття фінансової безпеки функціонування сільського господарства. Охарактеризовано основоположні концепції формування фінансової безпеки сільського господарства. Виявлено вплив фінансової безпеки сільського господарства на економічний розвиток країни. Розкрито базис формування механізму фінансової безпеки сільського господарства для забезпечення економічного розвитку.*

***Фінансова безпека, сільське господарство, фінансова безпека функціонування сільського господарства, економічний розвиток, конкурентоспроможність, концепції фінансової безпеки.***

*В умовах затяжної політико-економічної кризи, девальвація національної валюти, необґрунтована державна політика та низка інших факторів зумовили порушення ефективної роботи економічної системи України. У*

---

© Н. С. Танклевська, 2015

зазначених умовах стабілізувати ситуацію можна завдяки розвитку та якісному функціонуванню сільського господарства, що забезпечується вирішенням питання підвищення його фінансової безпеки. Сільське господарство, як сектор вітчизняної економіки, потребує найбільшого захисту як у регіональному, так і в міжнародному значенні. Фінансова безпека є багатогранною категорією економічної теорії, яка останніми роками набула особливої актуальності. Саме тому багато вітчизняних і зарубіжних вчених присвячують її дослідженню свої наукові праці.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вирішенню питання забезпечення фінансової безпеки сільського господарства присвячені наукові здобутки таких вчених-економістів, як Л. М. Худолій, О. О. Непочатенко, О. Є. Гудзь, Н. М. Давиденко, С. М. Кваша, П. А. Лайко, А. В. Чупіс, О. М. Ляшенко, В. П. Синчак, Н. С. Прокопенко, В. Б. Прокопишак та інших. Водночас, проблема забезпечення фінансової безпеки функціонування сільського господарства як базису економічного розвитку країни у сучасних умовах потребує більш ґрунтовного аналізу.

**Мета дослідження** – обґрунтування теоретичних основ щодо формування фінансової безпеки функціонування сільського господарства, а також виявлення її впливу на забезпечення економічного розвитку країни.

**Виклад основного матеріалу.** Дефініцію фінансової безпеки трактують залежно від об'єкта й рівня дослідження, але у сучасних нормативно-правових документах її визначення немає. Так, І. В. Нартова та Я. О. Кіріченко влучно зауважують про багаторівневість фінансової безпеки, що утворена низкою підсистем, яким притаманна унікальна, власна структура й логіка розвитку [1]. Тому формулювання елементів повноцінної фінансової безпеки залежить від змісту, який вкладається у її трактування [2, с. 18], а Н. В. Синюгіна зауважує, що переважно досліджувану категорію розглядають як: певний стан фінансової системи; ступінь захищеності; певний рівень фінансової системи; складову економічної безпеки [3, с. 25]. Головна мета фінансової безпеки – гарантувати найбільш ефективне використання ресурсів сільського господарства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам [4].

Сутність фінансової безпеки сільського господарства характеризується через головні його ознаки. Існують думки, за якими ознаки фінансової безпеки варто відображувати у спектрі характеристики показників фінансового стану суб'єктів господарювання, а саме: ліквідності, платоспроможності, незалежності, забезпеченості власними фінансовими ресурсами, якості фінансових інструментів та інше [5]. За визначенням М. Д. Білик, повноцінне використання можливостей зовнішнього середовища задля збільшення конкурентних переваг і формування оптимальних джерел фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток та зменшують загальний фінансовий ризик існування, є головними рисами фінансової безпеки. Автор наголошує також і на таких ознаках, як забезпечення рівноважного й стійкого фінансового стану, сприяння ефективній діяльності суб'єкта господарювання, діагностування на ранніх стадіях проблемних

мість у діяльності підприємства, нейтралізація криз та прогнозування банкрутства [6]. Варто доповнити дане групування ознаками, запропонованими Ю. Г. Кім та О. А. Кириченко, які визначають критеріями фінансової безпеки стійкий економічний ріст та збільшення власного капіталу [7, с.13–16].

Базовими характеристиками фінансової безпеки є унікальність (визначається особливостями кожного конкретного підприємства та залежить від розміру підприємства, його виробничо-технічних, фінансових, організаційних можливостей), відокремленість (незалежність від інших виробничих одиниць), комплексність (забезпечені безпеки всіх її функціональних складових), ефективність та динамічність (забезпеченні можливостей швидкої зміни послідовності дій та стратегії забезпечення фінансової безпеки при зміні факторів та умов фінансового середовища) [8, с. 196]. Стосовно останнього варто наголосити, що, ми вважаємо більш коректним дану характеристику назвати адаптивністю, оскільки таким чином коректніше розкривається його зміст.

Продовжуючи наукову думку В. В. Акименко про неоднорідність регіональної політики [9, с. 37], варто зауважити, що фінансову безпеку сільського господарства необхідно розглядати як відкриту економічну систему. Тому основа її формування й функціонування ґрунтується на таких основоположних концепціях (про актуальність яких стверджує О. М. Ляшенко), як концепції сталого розвитку, концепції управління вартістю, концепція соціальної відповідальності бізнесу, концепція Кайдзен, концепція усунення обмежень, концепції стратегічного управління, концепція SAST, концепції управління знаннями, концепція компетенцій та інші (див. рисунок), а саме:



**Концепції формування фінансової безпеки сільського господарства \***

\* За даними [10; 11].

– концепція сталого розвитку фінансової безпеки сільського господарства: сталий розвиток досліджують як певний процес, що підлягає

керуванню, який базується, перш за все, на системному підході та сучасних інформаційних технологіях, які сприяють швидкому моделюванню різних векторів розвитку галузі, а також передбачають високу точність прогнозування їх результатів, можливість обрати максимально раціональний варіант;

- концепції управління вартістю: виступають підґрунтям для прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень щодо створення ресурсного забезпечення, якісного управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства;

- концепція SAST (*Strategic assumption surfacing and testing* – перевірка й корегування стратегічних передбачень): є підґрунтям управління фінансовою безпекою сільського господарства на засадах “м'яких змін” та управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей господарюючих суб'єктів;

- концепція усунення обмежень (теорія обмежень): може бути підґрунтям для кореляції цілей управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства й досягнення найкращих результатів за допомогою доступних ресурсів;

- концепція компетенцій (*Conception of Competence-based*): може бути використана в процесі досягнення узгодження інтересів стейкхолдерів сільськогосподарських підприємств;

- концепція Кайдзен (*Kaizen Conception*) базується на філософії безперервного вдосконалення та передбачає досягнення будь-яких цілей управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства на основі безперервного вдосконалення, що є наслідком формування особливої управлінської культури;

- концепція соціальної відповідальності бізнесу (*Conception of social responsibility business*): є певним базисом управління фінансовою безпекою підприємства на засадах соціальної відповідальності та настановою, зорієнтованою на розвиток сільського господарства;

- концепції управління знаннями (*MBL, Learning Organization – LO, Knowledge Management, The Knowledge Society*): можуть бути використані в процесі досягнення мети протистояння загрозам та узгодження інтересів в управлінні фінансовою безпекою підприємства шляхом використання філософії організації, що навчається.

Фінансова безпека розвитку сільського господарства має бути орієнтована на створення конкурентоспроможної національної економіки, першочерговим завданням якої є забезпечення продовольчої безпеки країни. Тому механізм забезпечення фінансової безпеки сільського господарства має враховувати джерела формування фінансових ресурсів і мінімізації фінансових ризиків [12, с. 55]. Саме від них залежить удосконалення економічних відносин та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору, що може бути досягнуто завдяки фінансовим інструментам, важелям та методам, які, впливаючи на фінансову безпеку галузі, формують її рівень, що базується на фінансовій самодостатності, надійності, незалежності, стійкості та стабільності [10].

Базовими елементами механізму фінансової безпеки розвитку сільського господарства є фінансові методи або організаційно-економічні форми забезпечення фінансової діяльності, які включають: фінансове планування, фінансове забезпечення, фінансовий контроль, оперативне управління, фінансове регулювання та фінансове стимулювання. Ключовими елементами даного механізму є фінансові важелі (фінансові норми й нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули; фінансові санкції), які приводяться в дію відповідними фінансовими методами.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Отже, у питанні забезпечення економічного розвитку країни, фінансова безпека відіграє важливу роль, оскільки є основою високої конкурентоспроможності та продовольчої незалежності країни. Саме належний рівень фінансової безпеки може гарантувати найбільш ефективно використання ресурсів сільського господарства для забезпечення стабільного функціонування й динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства має ґрунтуватися на таких основоположних концепціях, як концепція Кайдзен, концепція соціальної відповідальності бізнесу, концепції управління знаннями, концепція сталого розвитку та інших. Передумовою стабільного економічного розвитку є фінансова безпека функціонування сільського господарства, головним завданням механізму забезпечення якого виступає формування ефективної фінансової системи й мінімізація ризиків.

### Список літератури

1. Нартова І. В. Сутність дефініції «фінансова безпека» та суміжних категорій і понять [Електронний ресурс] / І. В. Нартова, Я. О. Кіріченко. – Режим доступу : [http://www.rusnauka.com /6\\_PNI\\_2012/Economics/3\\_102536.doc.htm](http://www.rusnauka.com /6_PNI_2012/Economics/3_102536.doc.htm)
2. Барановський В. М. Проблеми фінансової безпеки в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір / В. М. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 10. – С.18–20.
3. Синюгіна Н. В. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах як індикатор дієвості фінансового контролю / Н. В. Синюгіна // Технологический аудит и резервы производства. – № 4/2 (6). – 2012. – С. 25–26.
4. Чупіс А. В. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств / А. В. Чупіс // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2009. – Вип. 2. – С. 36–40.
5. Орехова К. В. Ознаки фінансової безпеки підприємства в умовах фінансової кризи. [Електронний ресурс] / К. В. Орехова, І. О. Караченцева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – №1 (7). – 2010.
6. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 8 (83). – С. 129–133.
7. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. / [Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачова, О. Ю. Литовченко]. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 300 с.
8. Матвійчук Л. О. Структура системи фінансової безпеки в управлінні підприємством / Л. О. Матвійчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. – Т. 3 – С. 194–197.

9. Акименко В. В. Механізм управління фінансовою самодостатністю регіону / В. В. Акименко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – № 25 (I). – 2013. – С. 35–42.

10. Пристемський О. С. Концепції формування фінансової безпеки розвитку сільського господарства [Електронний ресурс] / О. С. Пристемський // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 319–321. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/63.pdf>

11. Ляшенко О. М. Акмеобезпекологія як наукове підґрунтя управління економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Ляшенко // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2011. – № 23 (I) – Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jsptui/handle/123456789/655>

12. Синчак В. П. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств як необхідна умова їх конкурентоспроможності / В. П. Синчак, А. В. Крушинська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент". – Вип. 4 (52). – 2012. – С. 55–60.

*Определена сущность понятия финансовой безопасности сельского хозяйства. Охарактеризованы основополагающие концепции формирования финансовой безопасности сельского хозяйства. Выявлено влияние финансовой безопасности сельского хозяйства на экономическое развитие страны. Раскрыт базис формирования механизма финансовой безопасности сельского хозяйства для обеспечения экономического развития.*

**Финансовая безопасность, сельское хозяйство, финансовая безопасность функционирования сельского хозяйства, экономическое развитие, конкурентоспособность, концепции финансовой безопасности.**

*In the article the essence of the concept of financial security in agriculture. Characterized Fundamental Concept of financial security in agriculture. The influence of the financial security of agriculture in economic development. Solved base formation mechanism of financial security of agriculture for economic development.*

**Financial security, agriculture, financial security of agriculture, economic development, competitiveness, concept of financial security.**